

Arne Jon Isachsen

MÅNEDSBREVET

April 2006

Å TJENE ELLER Å BEHAGE?

I Frankrike er det behov for en bedre balanse mellom kravene til dem som er innenfor arbeidsmarkedet og dem som er utenfor. Hvordan få til en konstruktiv diskusjon om dette blant de berørte parter har regjeringen ikke lykkes med.

Landets ledere har lenge styrt etter en kurs folket ikke liker. En generell følelse av usikkerhet og engstelse gjør seg gjeldende. Mens studentopprøret i 1968 tok sikte på å forandre samfunnet, er dagens franske studenter opptatt av å bevare det. Snart vil de selv, som ansatte i offentlig sektor, kunne nyte godt av hyggelige privilegier.

Mon tro om franske politikere har lullet sine velgere – og seg selv – inn i forestillingen om at man oppnår best økonomisk resultat i vid forstand gjennom full sikkerhet for den enkelte? Robustheten for økonomien sett som et hele svekkes om hver enkelt av oss har rett på samme jobb og samme lønn uansett hva som skjer.

”I Frankrike synes reformer å være mot vår natur; bare revolusjoner ser ut til å kunne overvinne tregheter og skape fornyelse.” Dette skrev dagens franske statsminister, Dominique de Villepin, i en bok for få år siden. Han har fått sanne sine ord. Sitt eget forslag om å gjøre det lettere å avskjedige unge arbeidstakere for på den måten gi en stimulans til å ansette dem, har gått rett i vasken. Men ikke uten sverdslag. Opptøyer der mellom én og tre millioner mennesker tok til gatene; slagsmål ulike fraksjoner imellom; inngrep fra politi med tåregass og vannkanoner; snaue fem hundre arrestert på en dag i Paris, og like mange politifolk skadet ved sammenstøt gjennom mars måned, er noe av det statsministerens milde forslag til endring i arbeidsmarkedets virkemåte avstedkom.

En arrogant statsminister.....

Hvordan klarte de Villepin å håndtere det relativt moderate forslaget om å la folk under 26 år ha noe mindre beskyttelse i arbeidsmarkedet, for derved å få flere i arbeid, på en så klønete måte at millioner tok til gatene og på den måten sørget for at gatas parlament vant? De Villepin ville vise handlekraft ved å la lovforslaget komme i form av en forordning, uten debatt i nasjonalforsamlingen. Det svekket legitimiteten til forslaget. Videre unnlot han å ta kontakt med partene i arbeidslivet. Når man i stedet fikk tredd en beslutning nedover ørene, svarte fagbevegelsen med streiker og opptøyer.

En arbeidsledighet blant ungdom på over tyve prosent har sammenheng med sterk beskyttelsen av dem som er i jobb. Når en ny medarbeider ansettes, og reglene er slik at det senere nesten er umulig å bli kvitt ham, tenker arbeidsgiveren seg om både to og tre ganger før tilbud om jobb blir gitt. Sterk beskyttelse av dem som er i jobb, svekker således muligheten for dem som står utenfor arbeidsmarkedet å komme inn. I Frankrike er det behov for en bedre balanse mellom kravene til dem som er innenfor arbeidsmarkedet og dem som er utenfor. Hvordan få til en konstruktiv diskusjon om dette blant de berørte parter har regjeringen ikke lyktes med.

I håndteringen av problemet med høy arbeidsledighet blant unge har de Villepin fremstått som temmelig arrogant og egenmektig i mange folks øyne. Alain Duhamels, journalist i avisen *Libération*, ser det slik: ”Han (de Villepin) har så meget barokk stolthet at han er døv for råd fra andre og blind for egne feil. Han ser sine rivaler som dverger, sine motstandere som bedragere og sin eneste sjef – Jacques Chirac (Frankrikes president) – som underlegen.”

..... og en politisk elite med stor avstand til folket

Hva kan Frankrikes treghet og manglende evne til fornyelse skyldes? En stadig videre kløft mellom de styrende – regjering, president og nasjonalforsamling – og de styrte er en årsak som ofte trekkes frem. Mannen i gata identifiserer seg ikke med sine ledere. Tilliten er borte. Om regjering og president er for noe, blir det et signal for mange til å være i mot.

Frankrikes ledere har lenge styrt etter en kurs folket ikke har likt. Fransk nei til ny EU-grunnlov i fjor kom som en stor overraskelse. Til tross for, eller kanskje på grunn av, bred politisk støtte til den nye grunnlovstraktaten for EU, hvori inngikk en mer hensiktsmessig beslutningsprosess enn den man hadde – og fremdeles har – sa franske kvinner og menn Nei.

Et annet fenomen som oppskaket det etablerte Frankrike – og andre land også – var andreplassen til den ytterst konservative Jean-Mari Le Pen i første valgomgang til fransk president i 2002. Han fikk flere stemmer enn sosialistenes kandidat, Lionel Jospin, som på det tidspunkt var landets statsminister. Le Pen tapte klart i den avgjørende runden mot Jacques Chirac, som dermed fikk sin annen periode i Elysse palasset. Det var likevel pinlig for mange franskmenn å konstatere hvilken kraftig høyredreining landet hadde tatt.

Franskmenn tror mindre på markedet.....

På et dypere plan kan de voldsomme protestene mot marginale forslag til endringer i arbeidsmarkedet ha med en generell følelse av usikkerhet og engstelse å gjøre. Manglende tillit til politikere og en frykt for det ukjente i en stadig mer omskiftlig verden har satt sine tydelige spor. Studentene som stod for opptøyer og uroligheter i 1968, utfordret sine foreldres slapphet og ville forandre verden. Dagens opprørere vil beholde status quo, i håp om at de selv snart vil nyte godt av de etablertes privilegier; sikker jobb, kort arbeidsuke, lav pensjonsalder og høy levestandard. Når tre fjerdedel av dagens franske ungdom har jobb i offentlig sektor øverst på ønskelisten, kan det tyde på at betingelsene her er for gode?

Bemerk videre at mens to tredjedeler av briter og tyskere mener at det markedsøkonomiske systemet er det beste, er bare vel en tredjedel av franskmennene av den oppfatningen. Mon tro

om franske politikere har lullet sine velgere – og seg selv – inn i forestillingen om at man oppnår best økonomisk resultat i vid forstand gjennom full sikkerhet for den enkelte? Men da gjør man opp regning uten vert. I en moderne økonomi må man stadig omfordele ressursene, inklusive arbeidskraften, fra gammel til ny produksjon og fra dårlige til gode bedrifter. Med overdreven risikoaversjon i arbeidsmarkedet, og med tilhørende rettigheter for den enkelte, vil nødvendige omstillingsprosesser stanse opp. Robustheten for økonomien sett som et hele svekkes om hver enkelt av oss har rett på samme jobb og samme lønn uansett hva som skjer. I et slikt land blir konsekvensene av Kinas inntreden i den globale økonomien ikke lett å hankses med.

Jean-Robert Pitte er rektor ved Sorbonne universitetet i Paris. Han er flau på sitt lands vegne: ”Vi gir inntrykk av å være et land som ikke forstår verden”, sier han. Videre trekker rektoren frem en lokal observasjon: Slakteren i eget nabolag får ikke tak på noen lærling. Og det i en økonomi der mer enn tyve av hundre ungdommer under 26 år står uten jobb.

..... men den økonomiske patriotismen er det ikke noe å si på

Mens statsminister de Villepin høstet storm ved å gripe inn i arbeidsmarkedet, høster han heder hos den jevne franskmann når han heiser trikoloeren for fanesaken; franske bedrifter på franske hender. På listen over Frankrikes 40 største bedrifter skal statsministeren ha blinket ut ti som med alle midler skal beskyttes mot utenlandsk oppkjøp. Blant dem finner vi Danone (som er kjent for sin gode yoghurt), Carrefour (en verdensomspennende varehuskjede) og Société Générale (en ledende forretningsbank). I tillegg er ikke myndighetene fremmed for å bruke midler i statseide banker for kjøp av strategiske aksjeposter i franske selskap. Hensikten er den samme; å bevare eierskap på egne hender.

Økonomiske patriotisme kalles denne holdningen, som også har en utadrettet side: Fransk overtakelse av utenlandske storbedrifter har man ikke noe imot. Her er altså en klar asymmetri – noe Frankrike neppe er alene om. At franske L’Oreal tar over britiske Body Shop ser de Villepin på med blide øyne. Når Tony Blair, hans motpart på den andre siden av kanalen, ikke blander seg inn i slike forretningsmessige transaksjoner, får næringslivet det som det vil.

Et to-delt samfunn som trenger en visjon

Frankrike er blitt et to-delt samfunn, mener mange, der forskjellene stadig blir større. Det ene ytterpunktet er rotløs ungdom av utenlandsk opprinnelse, gjerne boende tett i ghettopregede forsteder. For mange av dem er livet preget av arbeidsløshet og håpløshet. Det hele eksploderte for vel et halvt år siden. Vi så det i TV-ruta. Brennende biler over hele landet.

Det andre ytterpunktet er den franske eliten. Folk med utdannelse fra prestisjetunge universiteter. De som driver fransk næringsliv og den franske stat. Som står for veldrevne franske bedrifter. For fjoråret kan de vise til fabelaktige resultater. De store selskapene økte sin fortjeneste med i gjennomsnitt femti prosent. Og Frankrike var nummer tre på listen over land i verden som kjøper opp bedrifter i andre land.

Innenriksminister Nicolai Sarkozy, som ligger godt an til å vinne presidentvalget i Frankrike om ett år, og som har bedret sine muligheter klart ved at konkurrenten de Villepin har mistet mye av sin appell gjennom sitt mislykkede forsøk på å gripe inn i arbeidsmarkedet ved

forordninger, mener at reformer vil bli godtatt om de oppfattes som rettfærdige. Men til det kreves en levende dialog. I tillegg kreves ærlighet. Hvori inngår erkjennelsen av at reformer alltid skaper både vinnere og tapere. Alltid. Men om flertallet er tjent med gjennomtenkte reformer; om de som taper i grunnen kan ha råd til det eller fortjener det, eller at tapene må påregnes å være midlertidige ved at myndighetene legger til rette for at taperne har de beste muligheter for hurtig å komme på beina igjen; ja da vil sannsynligheten øke for at Frankrike blir mer endringsvillig.

”Regjeringer som gir etter for fristelsen til å velge de lettbente løsningene, kan ikke regne med å styre over lang tid. Den viktigste oppgaven for en regjering er å tjene, ikke behage”, skrev de Villepin videre i sin bok noen år tilbake. Men for å tjene sitt folk, må man også veilede det. En realistisk visjon for fremtiden, som franskmenn flest kan identifisere seg med, er et godt grunnlag for slik veiledning.

26. april 2006

Home Page: <http://home.bi.no/fag87025/>